

у археологији – другачије од „традиционалног” приступа фокусираног на спектакуларну личност и ништа мање спектакуларно откриће – који би довели до померања граница интерпретације. С тим у вези, аутори су посветили пажњу темама као што су биографије институција, академских мрежа, публикација, археолошких локалитета и/или пејзажа. У оквиру ове сесије истакла су се излагања Маргарите Дијаз-Андреу (Margarita Diaz-Andreu), која је, позивајући се на Латурову теорију актера-мреже, говорила о везама међу европским археолозима у периоду након Другог светског рата и Стивена Дајсона (Stephen Dyson) који је говорио о томе како писати биографије „аутсајдера” међу археолозима.

За питања теорије у археологији, најузбудљивији је био округли сто који, почевши од наслова, алудира на Мишела Фукоа и његове идеје, као подразумевљиву основу за дискусију – *Orders of knowledge. Disciplinary Powers in the Archaeological Discourse*. У дијалогу су учествовали Томас Мајер (Thomas Meier), Карин Рајхенбах (Karin Reichenbach), Рајмунд Карл (Raimund Karl) и Александра Јон (Alexandra Ion). Може се рећи да оваква врста дијалога помера дисциплинарне границе оснажујући критичко преиспитивање аспеката археолошког делања о којима се не мисли као фундаменталним (систем рецензирања, академска хијерархија, произвођење истина, негативна страна мултидисциплинарности итд.) На одређене аспекте ове проблематике била је ослоњена сесија *Transfer of knowledge in Archaeology* организована у завршном дану за излагања. Поред инспиративних излагања организатора Сташе Бабић и Рајмунда Карла, вреди

поменути и презентације које су у оквиру ове теме имали Ричард Хингли (Richard Hingley) и Томас Мајер. Док је Хингли проблематизовао однос између римске археологије и постколонијалне теорије, Мајер је отворио пандорину кутију међудисциплинарног трансфера знања, који се готово увек посматра као *a priori* поуздан.

На крају требало би похвалити и одличну организацију скупа који је одржан у кампусу Западнечешког универзитета. Но, ни одлична организација, наравно, није омогућила посећивање свих одржаних сесија. Стога су овом приликом приказане сесије које се поклапају са темама *Етноантополошких проблема*, као и личним интересовањима аутора. Ипак, и поред тога што смо присуствовали заправо само малом бројем сесија (у односу на оно што је скуп могао да понуди) поуздано можемо рећи да је на годишњем скупу ЕАА у Плзењу свако могао пронаћи понешто за себе.

Моника Милосављевић
Владимир В. Михајловић

**20th Annual Meeting of the European Association of Archaeologists
2014, Istanbul, Turkey**

Osnovan 1994. sa ciljem da omogućiti komunikaciju, naučnu saradnju i razmenu ideja među evropskim naučnicima ovaj skup već nekoliko godina unazad prevazilazi zadate evropske okvire i polako se profilise u naučni skup svetskog nivoa s obzirom na institucionalnu afilijaciju učesnika i teme kojima se bave. Osim već uobičajenog učešća velikog broja stručnjaka iz polja američke arheologije, pomenutu tendenciju potvrđuje i to što je ovogodiš-

nji skup po prvi put u svoj program uključio sekcije koje je organizovalo Društvo arheologa afrikanista (*Society of Africanist Archaeologists*). Ovogodišnji rekordan broj učesnika (2.400 stručnjaka iz 74 zemlje), može se, po rečima organizatora, delimično pripisati privlačnosti Istantula kao kulturno-turističke destinacije, ali i profesionalnom značaju koji je Godišnji skup Evropske asocijacije arheologa stekao među arheolozima širom sveta. U tom kontekstu, značajno je pomenuti da je na ovogodišnjem skupu učestvovalo preko dvadeset stručnjaka iz Srbije, za razliku od prethodnih godina kada se taj broj svodio na nekolicinu. Osim što govori u prilog atraktivnosti skupa, ovaj podatak bi trebalo sagledati pre svega kao potvrdu da nakon niza godina, srpska arheologija ponovo izlazi na međunarodnu scenu. Predstavljanje rezultata istraživanja pred međunarodnim auditorijumom, razmena ideja i uspostavljanje saradnje sa stručnjacima iz drugih zemalja za ovdašnju arheološku zajednicu, dugoročno gledano, može da dovede do značajnih profesionalnih pomaka u budućnosti.

Program 20. skupa Evropske asocijacije arheologa bio je podeljen u šest tematskih celina u okviru kojih je organizovano sto pedeset sekcija. Prva, i po broju izlaganja najbrojnija tematska celina, **Connecting Seas – Across the Borders** bila je posvećena ulozi mora u procesu kulturne komunikacije i razmene između udaljenih područja. Nadovezujući se na tradicionalni arheološki problem interpretacije kontakata i razmene između udaljenih geografskih područja, pokretanje ove teme, po rečima organizatora, imalo je za cilj da osvetli ulogu i značaj mora i morskog okruženja u procesu kulturne komunikacije. Druga tematska celina **Managing Archaeological Heritage: Past and Present** pokrenula je niz pitanja

vezanih za ulogu kulturnog nasleđa i sa njim povezanu arheološku praksu u savremenom društvenom kontekstu. Ovakva tema proizilazi iz potrebe da se sagleda uloga i strategija arheoloških istraživanja u izmenjenim društvenim okolnostima u kojima kulturno nasleđe nije više isključiva briga kulturnih, akademskih i državnih institucija, već postaje turistička atrakcija, ekonomski proizvod i sredstvo kulturne politike različitih društvenih aktera. Imajući na umu brojne savremene metode za prikupljanje podataka, koje daleko prevazilaze mogućnosti nekadašnjih istraživača, treća tema skupa **Ancient Technologies in Social Context**, predstavila je čitav niz novih mogućnosti za istraživanje i interpretiranje jednog tradicionalnog arheološkog problema. Iako to nije eksplicitno naglašeno, pokretanje ove teme moglo bi se okarakterisati kao logična reakcija arheološke zajednice na fenomen ubrzanog tehnološkog razvoja vremena u kojem živimo i promene sa kojima nas on suočava na dnevnom nivou. Drugim rečima, potreba da se sagleda razvoj neke tehnologije sa svim njenim društvenim uzrocima i posledicama, mogla bi se pripisati ne samo uže stručnoj potrebi da se razume prošlost, već isto tako i kao odgovor na izazove savremenog doba. Četvrta tema skupa, **Environment and Subsistence: Geosphere, Ecosphere and Human Interaction** posvećena interakciji između prirodnih i kulturnih faktora u prošlosti, predstavlja nastavak višedecenijskog trenda u arheološkim istraživanjima, čiji počeci sežu u doba formulisanja procesne arheologije. Razvoj i primena novih metoda za prikupljanje podataka o uslovima prirodnog okruženja u prošlosti, iz godine u godinu proširuju opseg mogućnosti za istraživanje pomenute interakcije. Ipak, upadljiv je nedostatak teorijskog problematizovanja same interakcije kultura-priroda, nasuprot

pretežno zastupljenom prezentovanju rezultata primene određenih tehnika za rekonstrukciju uslova prirodnog okruženja u prošlosti. Peta tema **Times of Change: Collapse and Transformative Impulses**, mogla bi se okarakterisati kao nastavak istraživačkog izazova sa kojim se arheologija suočava praktično od samih početaka discipline, a to je kako objasniti kulturnu promenu. Raznovrsni pristupi tumačenju ovog fenomena koje predlažu savremene generacije arheologa, bilo da je reč o promenama u načinu sahranjivanja, naseobinskim obrascima ili religijskim praksama, kao i svest o tome da bilo koja kulturna promena najčešće nije posledica samo jednog uzroka, pokazuju da je vreme tradicionalnog kulturno-istorijskog pristupa postalo davna prošlost za evropsku arheologiju. Za razliku od prethodnih pet tematskih celina koje su bile organizovane oko specifičnih istraživačkih tema, poslednja tematska celina, **Retrieving and Interpreting the Archaeological Record**, bila je pretežno usmerena na razmatranje teorijskih i metodoloških pristupa arheološkom istraživanju. Ko što je već uobičajeno kod ovakvih tema, fokus je bio na razmeni ideja i diskusiji između pripadnika različitih teorijskih i metodoloških usmerenja, ali i na predstavljanju nekih novih perspektiva koje nastaju kao rezultat takvog dijaloga.

Sveukupno, može se reći da su pomenute tematske celine vrlo dobro odabrane i formulisane kako bi se njima obuhvatili različiti aktuelni istraživački problemi i tendencije u evropskoj arheologiji. Ipak, čini se da odabir pojedinih sekcija u okviru ovako zadatih tematskih celina nije najpažljivije urađen. Zgusnut program ovogodišnjeg skupa, dodatno je bio otežan činjenicom da su iste teme često, čini se bespotrebno, bile rasparčane u nekoliko sesija. Osim što je takav raspored, zbog

brojnih preklapanja sesija koje se više ili manje bave istim problemima, onemogućio zainteresovane da ih u celini isprate, to je takođe do određene mere onemogućilo susret i razmenu ideja među svim zainteresovanim učesnicima, što bi u stvari, trebalo da bude glavni cilj ovakvih skupova. Još jedna zamerka koja bi se mogla uputiti organizatorima ovogodišnjeg skupa je ta da su brojne sesije bile fokusirane na pojedinačne arheološke regije ili čak samo jedan lokalitet dok bi se, s druge strane, očekivale više problemski formulisane teme sesija.

Konačni utisak o ovom skupu svodi se na impresiju povodom jednog od najmasovnijih arheoloških skupova, veoma raznovrsnom i bogatom programu, ali takođe i o jednom isuviše glomazno planiranom događaju koji je zbog toga propustio da stvori ambijent pogodan za bliže upoznavanje ljudi i razmenu ideja.

Zorica Kuzmanović

Imperialism and Identities at the Edges of the Roman World 2, Istraživačka stanica Petnica, Srbija

Međunarodna konferencija *Imperialism and Identities at the Edges of the Roman World* organizovana je po drugi put u Istraživačkoj stanici Petnica kod Valjeva, u periodu od 18. do 22. septembra 2014. godine u organizaciji Odeljenja za arheologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu i Odseka za istoriju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. U radu konferencije je učestvovalo preko pedeset delegata iz 21 zemlje sa 46 izlaganja. Pored tradicionalno najvećeg broja učesnika iz Velike Britanije i Srbije, veliki broj došao je sa institucija centralne i istočne Evrope (Češka, Poljska, Slovačka, Belorusija...)